

**Таблиця зауважень та пропозицій Асоціації правників України
щодо змін до Конституції України в частині правосуддя,
схвалених Конституційною Комісією та направлених до Венеціанської Комісії**

Положення Конституції України (чинна редакція)	Редакція положень Конституції України з урахуванням змін в частині правосуддя	Зауваження та пропозиції Асоціації правників України
Розділ II ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	Розділ II ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	
Стаття 55. Права і свободи людини і громадянина захищаються судом.	Стаття 55. Права і свободи людини і громадянина захищаються судом.	Пропозиції щодо внесення змін до Конституції України не передбачають закріплення у Конституції України права на справедливий суд – основоположного права людини, закріпленого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.	Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.	Пропонуємо доповнити статтю 55 таким положенням: <i>“Кожен має право на справедливий і гласний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і неупередженим судом, утвореним законом”.</i> Свого часу такий підхід було схвально сприйнятий Венеціанською Комісією (див. п. 44, 62 CDL-AD(2013)014).
Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.	Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.	

<p>Відсутня</p>	<p>Кожному гарантується право звернутись з конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, передбачених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом.</p>	<p>Право особи на звернення до Конституційного Суду України з конституційною скаргою є важливим елементом забезпечення захисту прав і свобод людини, а також дієвим інструментом утвердження авторитету Конституції України. В Конституції України таке право пропонується надати особі щодо неконституційності законів (стаття 151¹), що є важливим кроком до ефективного захисту прав і свобод людини. Втім, практична реалізація такого права залежатиме, насамперед, від її законодавчого впровадження.</p> <p>Вважаємо, що такий закон (як і інші законодавчі акти, спрямовані на реалізацію положень проекту змін до Конституції України в частині правосуддя) мають бути прийняті разом із схваленням відповідного законопроекту про внесення змін до Конституції України. В іншому випадку належна реалізація особою права звернення з конституційною скаргою може бути відтермінована на невизначений строк. Відсутність законодавчого порядку розгляду відповідних скарг Конституційним Судом України на момент набрання чинності відповідних змін до Конституції України може також значно ускладнити реалізацію цього права.</p>
-----------------	---	--

<p>Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.</p>	<p>Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.</p>	
<p>Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.</p>	<p>Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.</p>	
<p>Стаття 59. Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.</p>	<p>Стаття 59. Кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.</p>	<p>Заміна терміну «правова» на «правнича» допомога, не враховує того, що відповідно до частини четвертої статті 29 Конституції України кожному заарештованому чи затриманому має бути надано можливість користуватися «правовою» допомогою захисника.</p>
<p>Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.</p>	<p>Вилучено</p>	

Розділ IV ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ	Розділ IV ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ	
Стаття 85. До повноважень Верховної Ради України належить: ...	Стаття 85. До повноважень Верховної Ради України належить: ...	
25) надання згоди на призначення на посаду та звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора України; висловлення недовіри Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку з посади;	25) надання згоди на призначення на посаду та звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора;	
26) призначення на посади та звільнення з посад третини складу Конституційного Суду України;	26) призначення на посади третини складу Конституційного Суду України;	
27) обрання суддів безстроково;	Вилучено	
Стаття 92. Виключно законами України визначаються: ...	Стаття 92. Виключно законами України визначаються: ...	
14) судоустрій, судочинство, статус суддів, засади судової експертизи, організація і діяльність прокуратури, органів дізнання і слідства, нотаріату, органів і установ виконання покарань; основи організації та діяльності адвокатури;	14) судоустрій, судочинство, статус суддів, засади судової експертизи, організація і діяльність прокуратури, органів дізнання і слідства, нотаріату, органів і установ виконання покарань, порядок виконання судових рішень; основи організації та діяльності адвокатури;	Оскільки проектом пропонується внести зміни до пункту 14 частини першої статті 92, було б доцільно розглянути й питання внесення змін щодо визначення виключно законами України організації та діяльності Національного антикорупційного бюро.

У пропозиціях до статей 85, 92 Конституції України не враховано одну з ключових рекомендацій Венеціанської Комісії щодо приведення положень Конституції України в частині утворення судів до європейських стандартів, зокрема вимоги статті 6 Конвенції, якою передбачено право на суд, утворений законом (див. також зауваження до частини другої статті 125).

Відповідне зауваження міститься і в останньому попередньому висновку Венеціанської Комісії щодо запропонованих конституційних змін в частині правосуддя (див. п.18 CDL-PI)(2015)016), у якому прямо вказується на необхідність доповнення статті 85 Конституції України, яка визначає повноваження Верховної Ради України.

З огляду на те, що перелік питань, які визначаються виключно законами, встановлено у статті 92, **пропонується доповнити цю статтю положенням про те, що виключно законами України утворюються, реорганізуються та ліквідовуються суди.**

**Розділ V
ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ**

**Розділ V
ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ**

Стаття 106. Президент України:

...

11) призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Генерального прокурора **України**;

...

22) призначає на посади та **звільняє з посад** третину складу Конституційного Суду України;

23) утворює суди у визначеному законом порядку;

Акти Президента України, видані в межах повноважень, передбачених пунктами 5, 18, 21, **23** цієї статті, скріплюються підписами Прем'єр-міністра України і міністра, відповідального за акт та його виконання.

**Розділ VII
ПРОКУРАТУРА**

Стаття 106. Президент України:

...

11) призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Генерального прокурора;

...

22) призначає на посади третину складу Конституційного Суду України;

Вилучено

Акти Президента України, видані в межах повноважень, передбачених пунктами 5, 18, 21 цієї статті, скріплюються підписами Прем'єр-міністра України і міністра, відповідального за акт та його виконання.

Розділ VII вилучено

Підтримуючи виключення повноваження Президента України щодо утворення судів **зазначаємо, що питання утворення, реорганізації та ліквідації судів у проекті належним чином не врегульовано** (див. загальне зауваження до статей 85, 92; частини другої статті 125).

Стаття 121. Прокуратура України становить єдину систему, на яку покладаються:	Вилучено	
1) підтримання державного обвинувачення в суді;		
2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом;		
3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;		
4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян;		
5) нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами.		
Стаття 122. Прокуратуру України очолює Генеральний прокурор України, який призначається на посаду та звільняється з посади за згодою Верховної Ради України Президентом України. Верховна Рада	Вилучено	

України може висловити недовіру Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку з посади.

Строк повноважень Генерального прокурора України - п'ять років.

Стаття 123. Організація і порядок діяльності органів прокуратури України визначаються законом.

Розділ VIII
ПРАВОСУДДЯ

Стаття 124. Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Вилучено

Розділ VIII
ПРАВОСУДДЯ

Стаття 124. Судочинство в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Недостатньо обгрунтованою та відповідно недоцільною вважаємо пропозицію щодо заміни терміну «правосуддя» терміном «судочинство» (пропоновані зміни до частини першої статті 124, частини першої статті 127, частини першої статті 129, частини шостої статті 136 Конституції України). Сутнісна та змістовна різниця між цими термінами є очевидною і вона не на користь такої заміни.

Така пропозиція не узгоджується також з чинними міжнародними договорами, зокрема Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародним пактом про громадянські та політичні права, в офіційних перекладах яких вживається саме термін «правосуддя».

Не враховує такий підхід і того, що в частині третій статті 34 Конституції України вживається

термін «правосуддя», а в частині четвертій статті 62 щодо вироку суду – «неправосудний». До того ж самі ініціатори змін зберігають цей термін у частині четвертій статті 124 (Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних).

Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

Юрисдикція судів поширюється на будь-які спори щодо прав та обов'язків особи та будь-яке кримінальне обвинувачення проти неї. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи.

Вважаємо, що зміна обсягу юрисдикції судів у пропонуваній спосіб закладає ризики обмеження права на судовий захист та «штучного» виведення з-під сфери судового контролю правовідносин у окремих сферах. Вказані ризики посилюються недосканалістю запропонованого формулювання.

Зокрема, воно буквально не передбачає, що юрисдикція судів поширюється на спори щодо свобод, що не узгоджується з частиною третьою статті 8 (звернення до суду для захисту конституційних ... свобод... безпосередньо на підставі Конституції України гарантується), частиною першою статті 55 (... свободи людини і громадянина захищаються судом), а також пропонуваною проектом новою частиною п'ятою статті 125 (з метою захисту ... і свобод особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди).

Положення «у передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи», не враховує, що такі випадки прямо передбачені і на конституційному рівні (частина четверта статті 37 щодо заборони діяльності об'єднань громадян,

		частина четверта статті 81 щодо дострокового припинення повноважень народного депутата України).
Відсутня	Законом може бути передбачений обов'язковий досудовий порядок врегулювання спору.	Підтримуючи необхідність стимулювання державою досудових та позасудових способів вирішення спорів, вважаємо, що пропонуване формулювання є дуже широким і несе ризики обмеження права особи на безпосереднє звернення до суду за захистом своїх прав і свобод (частина третя статті 8, частина перша статті 55 Конституції України), а також права на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (частина друга статті 55). Поділяємо також позицію Венеціанської Комісії, що це може призвести до порушення розумних строків розгляду спорів (див. п.16 CDL-PI (2015) 016).
Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції.	Вилучено	
Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних.	Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних.	
Судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України.	Вилучено	

Відсутня

Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, передбачених Римським статутом Міжнародного кримінального суду.

Стаття 125. Система судів загальної юрисдикції в Україні будується за принципами територіальності і спеціалізації.

Стаття 125. Судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом.

Підтримуючи ідею щодо визначення судоустрою (у змісті, пропонованому новими положеннями) законом, вважаємо, що **такий закон має прийматися кваліфікованою більшістю Верховної Ради України (2/3 або 3/5 від конституційного складу), що забезпечить його стабільність.**

При цьому закон щодо обраної моделі судової системи має бути прийнятий одночасно зі схваленням законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Відсутня

Суд утворюється і ліквідується на підставі та у порядку, визначених законом, проект якого вносить до Верховної Ради України Президент України за пропозицією Вищої ради правосуддя.

Запропоноване положення не відповідає неодноразово висловленим рекомендаціям Венеціанської Комісії (див. зауваження до статті 92 Конституції України), відповідно до яких суд має утворюватися законом (що принципово відрізняється від пропонованої редакції “на підставі та у порядку, визначених законом”). Отже, у цій частині законопроект не відповідає статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та відповідним рекомендаціям Венеціанської Комісії.

<p>Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України.</p>	<p>Верховний Суд є найвищим судом у системі судоустрою України.</p>	<p>З урахуванням того, що однією з основних тенденцій забезпечення політичного впливу протягом 2010-2013 років було суттєве звуження юрисдикції Верховного Суду України, пропонується у Конституції України визначити його основні повноваження. Зокрема, передбачити, що Верховний Суд України забезпечує у визначених законом процесуальних формах однакове застосування усіма судами норм матеріального та процесуального права відповідно до принципу верховенства права. Такий підхід свого часу був надзвичайно схвально сприйнятий Венеціанською Комісією (див. пп. 45, 62 CDL-AD(2013)014).</p> <p>Пропозиція щодо зміни назви Верховного Суду України (виключення слова «України») потребує внесення змін до усіх статей Конституції України, в яких вживається термін «Верховний Суд України». Йдеться, зокрема, про статтю 110 (щодо неможливості виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я), частину шосту статті 111 Конституції України (імпічмент Президента), до яких відповідні зміни не пропонуються. Водночас, зауважуємо, що вказані статті, на думку експертів та науковців, потребують концептуальних змін.</p>
<p>Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі</p>	<p>Відповідно до закону можуть діяти вищі спеціалізовані суди.</p>	

суди.		
Відсутня	З метою захисту прав і свобод особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди.	Запропонована мета діяльності адміністративних судів, по суті, визначає їх юрисдикцію. У зв'язку з цим зазначене положення, на нашу думку має бути додатково оцінене на предмет можливих ризиків застосування (зокрема, щодо можливості захисту в адміністративному суді законних інтересів особи, що на сьогодні законом віднесено до юрисдикції адміністративних судів). Існує також неузгодженість між цим положенням та загальним положенням щодо юрисдикції судів (див. зауваження до частини другої статті 124).
Відповідно до закону діють апеляційні та місцеві суди.	Вилучено	
Створення надзвичайних та особливих судів не допускається.	Створення надзвичайних та особливих судів не допускається.	
Стаття 126. Незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами України.	Стаття 126. Незалежність і недоторканність судді гарантуються.	
Вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється.	Вплив на суддю у будь-який спосіб забороняється.	
Суддя не може бути без згоди Верховної Ради України затриманий чи заарештований до винесення обвинувального вироку судом.	Суддя не може бути без згоди Вищої ради правосуддя затриманий чи утримуватись під вартою до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час вчинення або безпосередньо після вчинення	Підтримуємо передачу функцій щодо надання згоди на затримання судді чи тримання його під вартою від Верховної Ради України до Вищої ради правосуддя. Проте звертаємо увагу на те, що за обсягом

	<p>злочину.</p>	<p>суддівської недоторканності пропоноване положення не узгоджується з пропозиціями проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо недоторканності окремих депутатів та суддів)» (реєстр. № 1776), який вже отримав висновок Конституційного Суду України.</p> <p>Слід також відзначити, що запропоновані у проекті терміни «затриманий» та «утримуватись під вартою» не у повній мірі кореспондують зі статтею 29 Конституції України, у якій вживаються також терміни «заарештований», «арешт». До того ж при таких формулюваннях поза регулюванням залишається питання застосування до судді домашнього арешту, який відповідно до законодавства може бути цілодобовим.</p>
<p>Відсутня</p>	<p>Суддя не може бути притягнутий до відповідальності за ухвалене ним судове рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.</p>	<p>Пропоноване положення також не узгоджується з пропозиціями проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо недоторканності окремих депутатів та суддів)» (реєстр. № 1776), який вже отримав висновок Конституційного Суду України.</p> <p>Крім того, таке формулювання є недосконалим, оскільки не передбачає зв'язку між відповідним рішенням суду, за ухвалення якого суддя може бути притягнутий до відповідальності, та вчиненим ним злочином або дисциплінарним проступком.</p>

Судді обіймають посади безстроково, крім суддів Конституційного Суду України та суддів, які призначаються на посаду судді вперше.	Суддя обіймає посаду безстроково.	
Суддя звільняється з посади органом, що його обрав або призначив, у разі:	Підставами для звільнення судді є:	
1) закінчення строку, на який його обрано чи призначено;		
2) досягнення суддею шістдесяти п'яти років;		
3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;	1) неспроможність виконувати свої повноваження за станом здоров'я;	Необхідність заміни терміну «неможливість» на «неспроможність» є сумнівною, оскільки спричиняє порушення єдності термінології у Конституції України (так, у статтях 108, 110 Конституції України йдеться про неможливість виконувати свої повноваження за станом здоров'я Президентом України). Вважаємо, що запровадження у Конституції України різних термінів для позначення одного й того ж поняття не є виправданим.
4) порушення суддею вимог щодо несумісності;	2) порушення суддею вимог щодо несумісності;	
5) порушення суддею присяги;	3) вчинення суддею дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування своїми обов'язками – що є несумісним зі статусом судді або виявило його явну невідповідність займаній посаді;	Підтримуємо необхідність заміни такої підстави для звільнення судді як «порушення суддею присяги», на що неодноразово вказувалося й у рекомендаціях Венеціанської Комісії. Вважаємо, однак, що запропоноване формулювання є

		<p>недосконалим з точки зору ризиків застосування.</p> <p>Викликає сумнів, зокрема, розмежування понять “дисциплінарний проступок” та “грубе чи систематичне нехтування своїми обов’язками”. Звертаємо увагу, що свого часу розглядалася та була схвально оцінена Венеціанською Комісією (див. пп. 52, 62 CDL-AD(2013)014) така редакція цього положення: «притягнення до дисциплінарної відповідальності за вчинення передбаченого законом дисциплінарного правопорушення, несумісного з подальшим перебуванням судді на посаді».</p>
6) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;		
7) припинення його громадянства;		
8) визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;		
9) подання суддею заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням;	4) подання суддею заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням;	
Відсутній	5) ненадання суддею згоди на переведення його з одного суду до іншого у разі ліквідації чи реорганізації суду, в якому суддя обіймає посаду.	<p>Вбачаються ризики у закріпленні в якості безумовної підстави для звільнення судді такої підстави як «ненадання суддею згоди на переведення його з одного суду до іншого у разі ліквідації чи реорганізації суду, в якому суддя обіймає посаду».</p> <p>Пропонуємо передбачити, що звільнення судді з посади у разі ліквідації чи</p>

реорганізації суду, в якому суддя займає посаду, мало би відбуватися лише у разі ненадання суддею згоди на його переведення до іншого суду відповідної спеціалізації та рівня, а в разі відсутності вакантної посади судді в такому суді – згоди на переведення до будь-якого іншого суду. Можливо також передбачити перебування такого судді за його згодою в резерві суддів (якщо на момент ліквідації або реорганізації конкретного суду вакантні посади в іншому будуть відсутні, але з'являться пізніше).

Крім того, **пропонується врахувати важливе зауваження Венеціанської Комісії** (див. пп. 30, 60 CDL-AD(2013)014), **що таке звільнення може мати місце лише у разі ліквідації чи реорганізації суду законом, а не внутрішньої реорганізації суду** (наприклад, зменшення кількості суддів – у разі, якщо таке рішення буде прийматися на підзаконному рівні).

Підтримуючи розмежування підстав для звільнення та припинення повноважень судді, **вважаємо за недоцільне прийняття Вищою радою правосуддя окремого рішення про припинення повноважень судді** (як це пропонується проектом у змінах до статті 131 Конституції України).

На нашу думку, **припинення повноважень судді у разі наявності відповідних підстав повинно наставати з дня їх виникнення, як це передбачено, наприклад, для припинення**

		повноважень народних депутатів України у статті 81 Конституції України.
Відсутній	1) досягнення суддею шістдесяти п'яти років;	
Відсутній	2) припинення громадянства України або набуття суддею громадянства іншої держави;	
Відсутній	3) набрання сили рішенням суду про визнання судді безвісно відсутнім або оголошення померлим, визнання недієздатним або обмежено дієздатним;	
Відсутній	4) смерті судді;	
Відсутній	5) набрання сили обвинувальним вироком щодо нього за вчинення ним злочину.	
Держава забезпечує особисту безпеку суддів та їхніх сімей.	Держава забезпечує особисту безпеку суддів та їхніх сімей.	
Стаття 127. Правосуддя здійснюють професійні судді та, у визначених законом випадках, народні засідателі і присяжні.	Стаття 127. Судочинство здійснюють судді та, у визначених законом випадках, народні засідателі і присяжні.	Щодо заміни терміну «правосуддя» на «судочинство» див. зауваження до частини першої статті 124.
Професійні судді не можуть належати до політичних партій та профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу	Суддя не може належати до політичних партій і профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану	Звертаємо увагу, що частина друга статті 78 Конституції України щодо несумісності мандата народного депутата України з іншими видами діяльності містить дещо іншу редакцію, яка включає також заборону народним депутатам

<p>оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої.</p>	<p>роботу, окрім наукової, викладацької чи творчої.</p>	<p>України <i>входить до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку.</i> Вважаємо, що обсяг несумісності, передбачений для народних депутатів України частиною другою статті 78, мав би бути встановлений у Конституції України і для суддів (частина друга статті 127), суддів Конституційного Суду України (частина п'ята статті 148), членів Вищої ради правосуддя (частина п'ята статті 131).</p>
<p>На посаду судді може бути рекомендований кваліфікаційною комісією суддів громадянин України, не молодший двадцяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи у галузі права не менш як три роки, проживає в Україні не менш як десять років та володіє державною мовою.</p>	<p>На посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи у галузі права щонайменше п'ять років, проживає в Україні щонайменше десять років та володіє державною мовою. Законом можуть бути передбачені додаткові вимоги для призначення на посаду судді.</p>	<p>Встановлення на законодавчому рівні додаткових вимог для призначення на посаду судді, на нашу думку, є прийнятним виключно, якщо такий закон буде прийматися кваліфікованою більшістю Верховної Ради України (2/3 або 3/5 від конституційного складу). При цьому вважаємо, що такий закон має бути прийнятий одночасно зі схваленням законопроекту про внесення змін до Конституції України.</p>
<p>Суддями спеціалізованих судів можуть бути особи, які мають фахову підготовку з питань юрисдикції цих судів. Ці судді відправляють правосуддя лише у складі колегій суддів.</p>	<p>Для суддів спеціалізованих судів відповідно до закону можуть бути встановлені інші вимоги щодо освіти та стажу роботи.</p>	
<p>Додаткові вимоги до окремих категорій суддів щодо стажу, віку та їх професійного рівня встановлюються законом.</p>	<p>Вилучено</p>	<p>Виключення з Конституції України положення, що дозволяє встановлювати додаткові вимоги для окремих категорій суддів, зокрема суддів</p>

		судів вищого рівня, не вбачається доцільним. Вважаємо встановлення таких додаткових вимог обґрунтованими (див. Рішення Конституційного Суду України від 5 квітня 2011 року №3-рп), у зв'язку з чим пропонуємо залишити в Конституції України положення відповідного змісту.
Захист професійних інтересів суддів здійснюється в порядку, встановленому законом.	Вилучено	
Стаття 128. Перше призначення на посаду професійного судді строком на п'ять років здійснюється Президентом України. Всі інші судді, крім суддів Конституційного Суду України, обираються Верховною Радою України безстроково, в порядку, встановленому законом.	Стаття 128. Суддів призначає на посади Президент України за поданням Вищої ради правосуддя в порядку, встановленому законом.	Послідовно виступаємо проти закріплення за Президентом України повноваження щодо призначення суддів безстроково. Слід зазначити також, що законопроектом запроваджується, навіть в менш зобов'язуючій для Президента України формі, запропонований раніше підхід (законопроект реєстр. № 2522а, який був відхилений парламентом у 2014 році). Натомість позицію з цього питання, підтриману 156 народними депутатами України щодо призначення суддів Вищою радою юстиції не враховано. Хоча така позиція була свого часу схвалена Венеціанською Комісією (див. пп. 16, 58 CDL-AD(2013)054). Не зроблено й спробу зробити право Президента України дійсно «церемоніальним». Зокрема, не враховано позицію Венеціанської Комісії щодо «зобов'язуючого» (binding) характеру подання Вищої Ради правосуддя (див. пп. 27, 32 CDL-PI (2015) 016). Пропоноване положення не

		<p>встановлює і строку, протягом якого Глава держави має призначити відповідного суддю на посаду.</p> <p>Наведене не виключає, що відповідне повноваження Президента України й надалі містить ризики політичного впливу на формування суддівського корпусу.</p> <p>Слід також зазначити, що як показує на сьогодні практика реалізації Президентом України повноважень щодо призначення суддів, встановлений Законом України «Про судоустрій та статус суддів» тридцятиденний строк не дотримується.</p> <p>Враховуючи вищевикладене виступаємо за повну деполітизацію процесу формування суддівського корпусу шляхом передачі функції призначення суддів безстроково Вищій раді правосуддя.</p>
Відсутня	Призначення суддів на посади здійснюється за конкурсом, крім випадків, передбачених законом.	<p>Підтримуючи закріплення конкурсних засад добору суддів, вважаємо, що можливість встановлення винятків з цього правила законом, нівелює це прогресивне положення, тому слова «крім випадків, передбачених законом» пропонуємо виключити.</p>
Голова Верховного Суду України обирається на посаду та звільняється з посади шляхом таємного голосування Пленумом Верховного Суду України в порядку, встановленому законом.	Голова Верховного Суду обирається на посаду та звільняється з посади шляхом таємного голосування Пленумом Верховного Суду в порядку, встановленому законом.	

		<p>Окремо зазначаємо про необхідність врегулювання на конституційному рівні питання переведення суддів (пропозиціями не визначено ні суб'єкта переведення, ні вимоги, щодо здійснення переведення судді до іншого суду лише за його згодою; а на посаду судді суду вищого рівня - за конкурсом). На нашу думку, в існуючих українських реаліях та з огляду на практику правозастосування це питання є важливим.</p> <p>Щодо суб'єкта переведення суддів див. докладніше в зауваженнях до статті 131. А в статті 128 вважаємо за необхідне, встановити, що переведення судді до іншого суду здійснюється лише за згодою судді; переведення судді до суду вищого рівня здійснюється на конкурсній основі в порядку, встановленому законом.</p>
Стаття 129. Судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону.	Стаття 129. Суддя при здійсненні судочинства є незалежним та керується верховенством права.	Щодо заміни терміну «правосуддя» на «судочинство» див. зауваження до частини першої статті 124.
Судочинство провадиться суддею одноособово, колегією суддів чи судом присяжних.	Судочинство провадиться суддею одноособово, колегією суддів чи судом присяжних.	
Основними засадами судочинства є:	Основними засадами судочинства є:	
Відсутня	1) верховенство права;	
1) законність;	Вилучено	

2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;

2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;

3) забезпечення доведеності вини;

3) забезпечення доведеності вини;

4) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;

4) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;

5) підтримання державного обвинувачення в суді прокурором;

5) підтримання державного обвинувачення в суді прокурором;

6) забезпечення обвинуваченому права на захист;

6) забезпечення обвинуваченому права на захист;

7) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;

7) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;

8) забезпечення **апеляційного та касаційного** оскарження рішення суду, **крім випадків, встановлених законом;**

8) *забезпечення оскарження судового рішення у випадках і в порядку, визначених законом;*

Не підтримуємо запропонований підхід, який обмежує конституційне право на судовий захист.

Запропоноване положення передбачає, по суті, скасування конституційної гарантії права на апеляційне та касаційне оскарження судового рішення і врегулювання цього права на рівні закону. На нашу думку, в цьому випадку має місце обмеження конституційного права на судовий захист, що відповідно до частини першої статті 157 Конституції України не допускається при внесенні змін до Конституції України.

Слід зазначити, що за правовою позицією Конституційного Суду України реалізація права особи на судовий захист здійснюється,

		<p>зокрема, шляхом оскарження судових рішень у судах апеляційної інстанції, оскільки перегляд таких рішень в апеляційному порядку гарантує відновлення порушених прав і охоронюваних законом інтересів людини і громадянина. Отже, право на апеляційне оскарження судових рішень в контексті положень частин першої, другої статті 55, пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України є складовою права кожного на звернення до суду (Рішення Конституційного Суду України від 27 січня 2010 року №3-рп/2010).</p> <p>Запропонований підхід не узгоджується також з міжнародними стандартами права на судовий захист, якими передбачено право особи, вина якої у вчиненні злочину встановлена судом, на перегляд судом вищої інстанції факту визнання її винною або винесеного їй вироку (стаття 2 Протоколу № 7 зазначеної Конвенції).</p>
9) обов'язковість рішень суду.	9) обов'язковість судового рішення.	
Законом можуть бути визначені також інші засади судочинства в судах окремих судових юрисдикцій.	Законом можуть бути визначені також інші засади судочинства.	
За неповагу до суду і судді винні особи притягаються до юридичної відповідальності.	За неповагу до суду і судді винні особи притягаються до юридичної відповідальності.	
Відсутня	Стаття 129-1. Суд ухвалює рішення іменем України. Судове рішення є обов'язковим до виконання.	

Відсутня	Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку.	
Відсутня	Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд.	
Стаття 130. Держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів.	Стаття 130. Держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів з урахуванням пропозицій відповідного органу системи правосуддя, який визначений законом.	
Для вирішення питань внутрішньої діяльності судів діє суддівське самоврядування.	Розмір винагороди судді встановлюється законом про судоустрій.	Оскільки пункт 14 частини першої статті 92 розрізняє питання судоустрою, судочинства та статусу суддів, було б логічно, щоб розмір винагороди судді встановлювався тим законом, який врегульовує питання статусу суддів.
Відсутня	Стаття 130-1. Для захисту професійних інтересів суддів та регулювання питань внутрішньої організаційної діяльності судів відповідно до закону діє суддівське самоврядування.	
Стаття 131. В Україні діє Вища рада юстиції, до відання якої належить:	Стаття 131. В Україні діє Вища рада правосуддя, яка:	Вважаємо, що з урахуванням суттєвого посилення функцій та повноважень Вищої ради правосуддя, у проекті доцільно було би визначити правовий статус цього органу, закріпивши його місце в системі державних

		органів і наголосивши на його незалежності.
1) внесення подання про призначення суддів на посади або про звільнення їх з посад;	1) вносить подання про призначення судді на посаду;	Як уже зазначалося вище (див. зауваження до частини першої статті 128), виступаємо за те, щоб саме Вища рада правосуддя призначала суддю на посаду.
2) прийняття рішення стосовно порушення суддями і прокурорами вимог щодо несумісності;	2) ухвалює рішення щодо порушення суддею чи прокурором вимог щодо несумісності;	Доцільність збереження за Вищою радою правосуддя, більшість у якій складають судді, повноважень щодо прокурорів (пункти 2, 3 частини першої статті 131) є сумнівною. Крім того, практика реалізації Вищою радою юстиції положень чинної Конституції в цій частині, засвідчує, що кількість справ, розглянутих Вищою радою юстиції щодо прокурорів є вкрай незначною.
3) здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів Верховного Суду України і суддів вищих спеціалізованих судів та розгляд скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів, а також прокурорів.	3) розглядає скарги на рішення відповідного органу про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора;	
Відсутня	4) ухвалює рішення про звільнення судді з посади;	
Відсутня	5) ухвалює рішення про припинення повноважень судді;	
Відсутня	6) надає згоду на затримання судді чи	

	утримання його під вартою;	
Відсутня	7) ухвалює рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення судочинства;	
Відсутня	8) вживає заходів щодо забезпечення незалежності судді;	
Відсутня	9) здійснює інші повноваження, визначені цією Конституцією та законами України.	<p>Частина перша статті 131 має бути доповнена повноваженням Вищої ради правосуддя переводити суддів.</p> <p>Як відомо, на даний час (за відсутності відповідного конституційного регулювання) право переведення суддів, в тому числі обраних безстроково, на рівні закону закріплено за Президентом України. При цьому суди розглядають таке повноваження Президента України як дискреційне (див. наприклад, Рішення Вищого адміністративного суду України від 25 липня 2014 року у справі 800/320/14).</p>
Вища рада юстиції складається з двадцяти членів. Верховна Рада України, Президент України, з'їзд суддів України, з'їзд адвокатів України, з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ призначають до Вищої ради юстиції по три члени, а всеукраїнська конференція працівників прокуратури – двох членів Вищої ради юстиції.	Вища рада правосуддя складається з двадцяти одного члена, з яких: десятьох членів обирає з'їзд суддів України з числа суддів чи суддів у відставці; двох членів – призначає Президент України; двох членів – обирає Верховна Рада України; двох членів – обирає з'їзд адвокатів України; двох членів – обирає всеукраїнська конференція прокурорів; двох членів – обирає з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ з	Кроком до європейських стандартів є реалізація принципу, за яким до складу Вищої ради правосуддя входять більшість суддів, обраних самими суддями (з урахуванням Голови Верховного Суду, який входить до складу Вищої ради правосуддя за посадою). Разом з тим, призначення чотирьох членів Вищої ради правосуддя залишається політичним: по два члени призначаються Президентом України та обираються більшістю від конституційного складу Верховною Радою України. При цьому, не

	<p>числа науковців у галузі права. Порядок обрання та призначення членів Вищої ради правосуддя визначається законом.</p>	<p>враховано пропозицію Венеціанської Комісії, що обрання членів Вищої ради правосуддя парламентом має здійснюватися кваліфікованою більшістю, тобто 2/3 від конституційного складу, що забезпечить участь у цьому процесі опозиції (див. пп. 37, 38 CDL-PI (2015) 016).</p> <p>Загалом вважаємо, що для забезпечення незалежності та запобіганню політичного впливу на Вищу раду правосуддя, до її складу не мали б входити ні представники Президента України, ні представники парламенту.</p> <p>Звертаємо увагу також на те, що у Рішенні Європейського Суду з прав людини у справі “Олександр Волков проти України” було висловлено позицію щодо неприйнятності входження до складу Вищої ради юстиції представників, обраних всеукраїнською конференцією прокурорів (див. п. 114 мотивувальної частини). Натомість пропонується посилити представництво у Вищій раді правосуддя представників громадськості, зокрема, передбачити обрання до її складу представників від громадських об’єднань, які здійснюють діяльність у галузі права.</p>
Відсутня	<p>Голова Верховного Суду входить до складу Вищої ради правосуддя за посадою.</p>	
Відсутня	<p>Строк повноважень обраних чи призначених членів Вищої ради правосуддя становить</p>	<p>З метою посилення незалежності Вищої ради правосуддя пропонується передбачити, що</p>

	чотири роки. Одна і та сама особа не може обіймати посаду члена Вищої ради правосуддя два строки поспіль.	повноваження члена Вищої ради правосуддя можуть бути припинені достроково Вищою радою правосуддя з підстав і в порядку, передбаченими законом, що унеможливить довільне відкликання їх органами, що їх обрали/призначили.
Відсутня	Член Вищої ради правосуддя не може належати до політичних партій і профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади (крім Голови Верховного Суду, який входить до складу Вищої ради правосуддя за посадою), виконувати іншу оплачувану роботу, окрім наукової, викладацької чи творчої.	Як вже зазначалося, вважаємо, що для суддів (частина друга статті 127), суддів Конституційного Суду України (частина п'ята стаття 148), членів Вищої ради правосуддя (частина п'ята статті 131) має бути встановлений обсяг несумісності, передбачений для народних депутатів України частиною другою статті 78 (див. зауваження до частини другої статті 127).
Відсутня	Вимоги до членів Вищої ради правосуддя встановлюються законом.	
До складу Вищої ради юстиції входять за посадою Голова Верховного Суду України, Міністр юстиції України, Генеральний прокурор України.		
Відсутня	Вища рада правосуддя набуває повноважень за умови обрання та/або призначення щонайменше п'ятнадцяти її членів, серед яких більшість становлять судді.	
Відсутня	Відповідно до закону в системі правосуддя утворюються органи та установи для	Передбачається, що відповідно до закону будуть утворюватися орган (органи) добору,

	<p>забезпечення добору суддів, прокурорів, їх професійної підготовки, оцінювання, розгляду справ щодо їх дисциплінарної відповідальності, фінансового та організаційного забезпечення судів.</p>	<p>професійної підготовки, оцінювання, розгляду справ щодо дисциплінарної відповідальності суддів. Разом з тим, жодних критеріїв до складу таких органів та, відповідно, гарантій їх незалежності проектом не пропонується.</p> <p>Крім того, за основним текстом проекту змін до Конституції України такі органи утворюються відповідно до закону. У той же час у Прикінцевих та перехідних положеннях законопроекту про внесення змін до Конституції України в частині правосуддя пропонується закріпити норми (необмежені за своєю дією у часі), які прямо покладають значну частину вказаних повноважень на Вищу кваліфікаційну комісію суддів України (пункти 7, 8).</p> <p>Такий підхід свідчить про системну концептуальну суперечливість пропонованих змін, а також може в майбутньому спричинити дискусії щодо можливості/неможливості утворення для здійснення цих повноважень відповідно до закону інших органів та установ.</p>
<p>Відсутня</p>	<p>Стаття 131-1. В Україні діє прокуратура, яка здійснює:</p>	<p>У цілому підтримуємо зміни до Конституції України в частині приведення конституційно-правового статусу прокуратури до зобов'язань України перед Радою Європи, а також з урахуванням рекомендацій Європейської Комісії "За демократію через право" (Венеціанська Комісія) та Комітету міністрів Ради Європи.</p>
	<p>1) підтримання державного обвинувачення в суді;</p>	

	<p>2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласною діяльністю органів правопорядку;</p>	<p>Вживання формулювання «органи правопорядку» потребує системного переосмислення та відповідно коригування інших положень Конституції України, зокрема частини третьої статті 17, у якій вживається термін “правоохоронні органи”, статті 119, якою забезпечення правопорядку на відповідній території покладається на місцеві державні адміністрації, частини першої статті 138, за якою сприяння охороні правопорядку віднесено до відання Автономної Республіки Крим.</p>
	<p>3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, визначених законом.</p>	
	<p>Організація та порядок діяльності прокуратури визначаються законом.</p>	
	<p>Прокуратуру України очолює Генеральний прокурор, якого призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Президент України.</p>	
	<p>Строк повноважень Генерального прокурора становить шість років. Одна і та сама особа не може обіймати посаду Генерального прокурора два строки поспіль.</p>	
	<p>Дострокове звільнення з посади Генерального прокурора здійснюється виключно у випадках і з підстав, визначених законом.</p>	

Відсутня	Стаття 131-2. Для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура.	Заміна терміну «правова» на «правнича» допомога, не враховує того, що відповідно до частини четвертої статті 29 Конституції України кожному заарештованому чи затриманому має бути надано можливість користуватися «правовою» допомогою захисника.
	Незалежність адвокатури гарантується.	
	Засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом.	
	Виключно адвокат здійснює представництво в суді, а також захист від обвинувачення.	Зазначаємо, що такий підхід не узгоджується з тлумаченням конституційної гарантії, закріпленої частиною першою статті 59 Конституції України щодо права кожного на вільний вибор захисника (Рішення Конституційного Суду України від 16 листопада 2000 року №13-рп/2000).
	Особливості представництва в суді малолітніх та неповнолітніх осіб, а також осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, визначаються законом.	
Розділ X АВТОНОМНА РЕСПУБЛІКА КРИМ	Розділ X АВТОНОМНА РЕСПУБЛІКА КРИМ	

Стаття 136.

...

Правосуддя в Автономній Республіці Крим здійснюється судами, що належать до єдиної системи судів України.

Стаття 136.

...

Судочинство в Автономній Республіці Крим здійснюється судами України.

<p>Розділ XII КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ</p>	<p>Розділ XII КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ</p>	
<p>Стаття 147. Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні.</p>	<p>Стаття 147. Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших нормативних актів Конституції України і здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також здійснює інші повноваження відповідно до цієї Конституції.</p>	<p>Асоціація позитивно оцінює пропозиції проекту щодо виключення з тексту Розділу VIII Конституції України (“Правосуддя”) норм, що присвячені регулюванню відносин, пов’язаних з діяльністю Конституційного Суду України; закріплення на конституційному рівні принципів діяльності Конституційного Суду України; виключення з повноважень Конституційного Суду України неприбуткової органу конституційної юрисдикції функції тлумачення законів. Такі зміни відображають сутнісну відмінність в правовій природі Конституційного Суду України та судів загальної юрисдикції (та, відповідно, суддів цих судів), свідчать про зміну фундаментального позиціонування єдиного органу конституційної юрисдикції та надання йому особливого статусу в системі «стримувань і противаг».</p> <p>Проте вищезазначені позитиви змін до Розділу XII Конституції України значно нівелюються виключенням з тексту статті 147 положення про те, що Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції України, за відсутності в пропонуваніх змінах будь-якого іншого положення, яким би чітко встановлювався його статус.</p>

Зазначений підхід може призвести до правової невизначеності, зокрема тлумачитися як включення до органів конституційної юрисдикції судів (загальної юрисдикції).

Таке сприйняття пропонованих змін є також ймовірним з огляду на те, що проектом пропонується позбавити Конституційний Суд України права перевірки на конституційність актів індивідуального характеру, виданих, зокрема Президентом України, Кабінетом Міністрів України. Адже, за таких умов, конституційність видання цих актів мала б стати предметом розгляду судів. Проте така концепція (якщо саме вона малася на увазі ініціаторами змін) також не знайшла системного викладення в пропонованих змінах.

Вважаємо, в Конституції України має бути визначений правовий статус Конституційного Суду України, а також системно вирішено питання конституційного контролю за індивідуальними актами (Прим. позицію щодо виключення питання конституційності індивідуальних актів див. також в зауваженнях до частини першої статті 150).

Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та

Вилучено

Як вже зазначалося, виключення зі сфери компетенції Конституційного Суду України повноваження щодо тлумачення законів та залишення за ним лише питань

законів України.		конституційної юрисдикції (Висновок Венеціанської Комісії CDL-AD (2008)015 (п.82)), є позитивним кроком. Разом з тим, на нашу думку, в даному випадку йдеться не лише про виключення цих повноважень зі сфери Конституційного Суду України, а й про фактичну відмову на конституційному рівні від інституту офіційного тлумачення законів, що має бути належним чином пояснено суспільству.
Відсутня	Діяльність Конституційного Суду України ґрунтується на принципах верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень та висновків.	
Стаття 148. Конституційний Суд України складається з вісімнадцяти суддів Конституційного Суду України.	Стаття 148. До складу Конституційного Суду України входять вісімнадцять суддів Конституційного Суду України.	Вважаємо недоцільними зміни до частини першої статті 148, як такі, що є виключно лексично-філологічними та не впливають та зміст відповідної норми.
Президент України, Верховна Рада України та з'їзд суддів України призначають по шість суддів Конституційного Суду України.	Президент України, Верховна Рада України та з'їзд суддів України призначають по шість суддів Конституційного Суду України.	
Відсутня	Відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України здійснюється на конкурсних засадах у визначеному законом порядку.	Викликає сумнів доцільність поширення вимоги конкурсного відбору на суддів Конституційного Суду України, обрання яких здійснюється з'їздом суддів.

<p>Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту і стаж роботи за фахом не менш як десять років, проживає в Україні протягом останніх двадцяти років та володіє державною мовою.</p>	<p>Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту і стаж наукової діяльності у галузі права або професійний стаж роботи суддею чи адвокатом щонайменше п'ятнадцять років, проживає в Україні протягом останніх двадцяти років та володіє державною мовою.</p>	<p>Підтримуючи відмову Конституційної Комісії від підвищення мінімального віку для судді Конституційного Суду України (що пропонувалося раніше), вважаємо, що зміна та підвищення вимог щодо стажу роботи кандидата на посаду судді Конституційного Суду України є також необґрунтованою. В цій частині Асоціація послідовно підтримує позицію Венеціанської Комісії щодо недоцільності підвищення вимог до кандидатів щодо віку та стажу роботи (див. Висновок Венеціанської Комісії CDL-AD (2008)015 (п.80)). Тим більше, що історія діяльності Конституційного Суду України не свідчить про наявність проблем в цій частині. Вважаємо, що формальні обмеження мають стати тим мінімумом, з якого починається пошук видатних, і, що найважливіше - авторитетних представників науки і галузі конституційного права, а не мати тривалий обмежувальний характер. Пропонуємо також врахувати рекомендацію Венеціанської Комісії щодо зміни ценза осідлості (вимоги стосовно обов'язкового проживання в Україні протягом останніх двадцяти років) на ценз громадянства (п.49 CDL-PI)(2015)016).</p>
<p>Відсутня</p>	<p>Суддя Конституційного Суду України не може належати до політичних партій і профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат,</p>	<p>Як вже зазначалося, вважаємо, що для суддів (частина друга статті 127), суддів Конституційного Суду України (частина п'ята статті 148), членів Вищої ради правосуддя</p>

	обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, окрім наукової, викладацької чи творчої.	(частина п'ята статті 131) має бути встановлений обсяг несумісності, передбачений для народних депутатів України, частиною другою статті 78 (див. зауваження до частини другої статті 127).
Суддя Конституційного Суду України призначається на дев'ять років без права бути призначеним на повторний строк.	Суддя Конституційного Суду України призначається на дев'ять років без права бути призначеним повторно.	
Відсутня	Суддя Конституційного Суду України набуває повноважень з дня складення ним присяги на спеціальному пленарному засіданні Суду.	
Голова Конституційного Суду України обирається на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України зі складу суддів Конституційного Суду України шляхом таємного голосування лише на один трирічний строк.	Конституційний Суд України на спеціальному пленарному засіданні Суду обирає зі свого складу Голову Суду шляхом таємного голосування лише на один трирічний строк.	Виключно редакційне коригування положень Конституції України вважаємо недоцільним.
Відсутня	Стаття 148-1. Держава забезпечує фінансування та належні умови для діяльності Конституційного Суду України. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на діяльність Суду з урахуванням пропозицій його Голови.	
	Розмір винагороди судді Конституційного	

	Суду України встановлюється законом про Конституційний Суд України.	
Стаття 149. На суддів Конституційного Суду України поширюються гарантії незалежності та недоторканності, підстави щодо звільнення з посади, передбачені статтею 126 цієї Конституції, та вимоги щодо несумісності, визначені в частині другій статті 127 цієї Конституції.	Стаття 149. Незалежність і недоторканність судді Конституційного Суду України гарантуються.	
Відсутня	Вплив на суддю Конституційного Суду України у будь-який спосіб забороняється.	
Відсутня	Суддя Конституційного Суду України не може бути без згоди Конституційного Суду України затриманий чи утримуватись під вартою до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання його під час вчинення або безпосередньо після вчинення злочину.	Підтримуючи передачу Конституційному Суду України повноважень щодо зняття недоторканості з суддів цього Суду, звертаємо увагу на різність підходів цієї пропозиції з підходами проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо недоторканності окремих депутатів та суддів)» (реєстр. № 1776).
Відсутня	Суддя Конституційного Суду України не несе юридичної відповідальності за голосування у зв'язку з ухваленням Судом рішень та наданням ним висновків, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.	Див. зауваження до аналогічного положення щодо суддів (частина четверта статті 126).
Відсутня	Держава забезпечує особисту безпеку суддів Конституційного Суду України та їхніх сімей.	

Відсутня	Стаття 149-1. Підставами для припинення повноважень судді Конституційного Суду України є:	Див. зауваження до аналогічних положень щодо суддів (стаття 126).
	1) закінчення строку його повноважень;	
	2) досягнення ним віку сімдесяти років;	
	3) припинення громадянства України або набуття громадянства іншої держави;	
	4) набрання сили рішенням суду про визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим, визнання недієздатним або обмежено дієздатним;	
	5) набрання сили обвинувальним вироком щодо нього за вчинення ним злочину;	
	6) його смерті.	
		Запропонованим проектом не вирішено питання безперервного функціонування Конституційного Суду України, на необхідності чого, зокрема, наполягала Венеціанська Комісія (див. CDL-AD (2013)014 (п.25).
	Підставами для звільнення судді Конституційного Суду України з посади є:	Див. зауваження до аналогічних положень щодо суддів (стаття 126).
	1) неспроможність виконувати свої	

	повноваження за станом здоров'я;	
	2) порушення ним вимог щодо несумісності;	
	3) вчинення ним дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування своїми обов'язками – що є несумісним зі статусом судді Суду або виявило його явну невідповідність займаній посаді;	
	4) подання ним заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням.	
	Рішення про припинення повноважень судді Конституційного Суду України або про звільнення з посади судді Конституційного Суду України ухвалюється Судом щонайменше двома третинами від його конституційного складу.	
Стаття 150. До повноважень Конституційного Суду України належить:	Стаття 150. До повноважень Конституційного Суду України належить:	
1) вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність):	1) вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність):	
законів та інших правових актів Верховної Ради України;	законів та інших правових актів Верховної Ради України;	
актів Президента України;	нормативних актів Президента України;	Вважаємо за необхідне висловити певні застереження щодо виключення зі сфери юрисдикції Конституційного Суду України індивідуальних актів, зокрема тих, процедура

прийняття (видання) яких визначена Конституцією України.

Ефективність конституційного контролю за такими актами Конституційним Судом України полягає, зокрема, в наслідках рішень Конституційного Суду України, закріплених статтею 152 Конституції України (втрата такими актами чинності з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність), що в умовах існуючого в Україні стану правосвідомості та правової культури можна вважати ефективним фактором стимулювання додержання Конституції України.

У зв'язку з цим, вважаємо, що виключення з предмету відання Конституційного Суду України повноважень щодо перевірки на конституційність індивідуальних актів за цим пунктом мало б кореспондуватися, принаймні, з правом звернення з цього питання з конституційною скаргою.

Зауважуємо також, що пропонованими змінами чітко не встановлено нового суб'єкта перевірки таких актів на конституційність, а в перехідних положеннях – також не врегульовано відносин щодо таких актів, якщо вони перебуватимуть на розгляді Конституційного Суду України на момент набрання чинності

		такими змінами.
актів Кабінету Міністрів України;	нормативних актів Кабінету Міністрів України;	Звертаємо також увагу на існування колізії між повноваженнями Конституційного Суду України щодо перевірки на конституційність лише нормативних актів Кабінету Міністрів України та право Президента України зупиняти акти Кабінету Міністрів України (пункт 15 частини першої статті 106 Конституції України). При цьому, з метою запобігання втручання у внутрішню діяльність Уряду, на наш погляд, Глава держави мав би право зупиняти лише нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, а щодо індивідуальних актів Уряду – за Президентом та іншими суб'єктами подання мало б залишатися право звернення з конституційним поданням (без права зупинення).
правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;	нормативних актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;	
Ці питання розглядаються за зверненнями: Президента України; не менш як сорока п'яти народних депутатів України; Верховного Суду України; Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; Верховної Ради Автономної Республіки Крим;	Вилучено	Принциповим недоліком законопроекту є «перенесення» абзацу другої частини першої статті 150 Конституції України та, як наслідок, значне звуження кола суб'єктів звернення до Конституційного Суду України з питань тлумачення Конституції. Таке право залишається лише за Президентом

України; не менш як сорока п'ятьма народними депутатами України; Верховним Судом України; Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини та Верховною Радою Автономної Республіки Крим. У той же час громадяни, іноземці та особи без громадянства, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи, Кабінет Міністрів України, більшість органів державної влади позбавляються права звернення до Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення Конституції України.

Виступаємо проти значного звуження кола суб'єктів звернення до Конституційного Суду України щодо тлумачення Конституції України.

Більш того, пропонуємо надати органам місцевого самоврядування право звернення до Конституційного Суду України щодо неконституційності законів та інших правових актів з питань, що стосуються місцевого самоврядування, захисту прав та інтересів територіальних громад.

1-1) вирішення питання за зверненням Президента України про відповідність Конституції України акта голови громади, ради громади, районної, обласної ради;
Пункт із проекту закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації

Оскільки даний підпункт вже міститься в проекті Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» (реєстр. № 2217а) важливо, щоб він не містився в законопроекті з питань правосуддя, що буде поданий до парламенту.

	<i>влади).</i>	До того ж відповідне доповнення Конституції України системно-поєднано зі змінами в частині децентралізації за змістом і є необхідним лише у разі прийняття змін в частині децентралізації.
2) офіційне тлумачення Конституції України та законів України;	2) офіційне тлумачення Конституції України;	
Відсутня	3) здійснення інших повноважень, передбачених Конституцією України.	
Відсутня	Питання, передбачені пунктами 1, 2 частини першої цієї статті, вирішуються за конституційними поданнями: Президента України; не менш як сорока п'яти народних депутатів України; Верховного Суду; Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; Верховної Ради Автономної Республіки Крим.	Як вже зазначалося вище в зауваженнях щодо виключення абзацу другої частини першої цієї статті, вважаємо, що позбавлення значного кола осіб права звернення до Конституційного Суду України щодо тлумачення положень Конституції України, в тому числі її оновлених положень, матиме негативний вплив на реалізацію положень Конституції України (зокрема, в частині вирішення компетенційних спорів) й наполягаємо на поверненні цього права усім суб'єктам звернення. Окремо слід зауважити, що інститут конституційної скарги – як звернення особи про відповідність Конституції України (конституційність) закону України – не може вважатися таким, що замінює собою право зазначених органів та осіб на звернення щодо тлумачення положень Основного Закону.

<p>З питань, передбачених цією статтею, Конституційний Суд України ухвалює рішення, які є обов'язковими до виконання на території України, остаточними і не можуть бути оскаржені.</p>	<p>Вилучено</p>	<p>Вказане положення визначало форму акту Конституційного Суду України, який приймався з питань, визначених статтею 150 Конституції України – «рішення», тому його виключення у повному обсязі є недоцільним.</p>
<p>Стаття 151. Конституційний Суд України за зверненням Президента України або Кабінету Міністрів України дає висновки про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість.</p>	<p>Стаття 151. Конституційний Суд України за зверненням Президента України, або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України, або Кабінету Міністрів України надає висновки про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість.</p>	
<p>Відсутня</p>	<p>Конституційний Суд України за зверненням Президента України або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України надає висновки про відповідність Конституції України (конституційність) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.</p>	<p>В результаті уточнення редакції (в порівнянні з текстом, що пропонувався робочою групою раніше) новою частиною другої статті 151 Конституції України предмет конституційного контролю зведено до референдумів виключно за народною ініціативою.</p> <p>Натомість, відповідно до статті 85 Конституції України, до повноважень Верховної Ради України належить призначення всеукраїнського референдуму з питань, визначених статтею 73 цієї Конституції (виключно всеукраїнським референдумом вирішуються питання про зміну території України.).</p> <p>В умовах сучасного рівня геополітичної</p>

		напруги та загроз національній безпеці України, пропонований попередньо зміст конституційного нововведення вбачається більш комплексним та системним. Тому, попередня редакція статті, що направлялася для отримання попереднього висновку Венеціанської Комісії, є більш виправданою.
За зверненням Верховної Ради України Конституційний Суд України дає висновок щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпичменту.	За зверненням Верховної Ради України Конституційний Суд України надає висновок щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпичменту.	
Відсутня	Стаття 151-1. Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований при ухваленні остаточного судового рішення в її справі закон України суперечить Конституції України. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі національні засоби юридичного захисту вичерпано.	Див. зауваження до частини третьої статті 55.
Відсутня	Стаття 151-2. Рішення та висновки, ухвалені Конституційним Судом України з питань, передбачених пунктами 1, 2 частини першої статті 150, частиною другою статті 151, статтею 151-1 цієї Конституції, є	Не можна погодитися з обмеженим переліком в Конституції України висновків Конституційного Суду України, які є остаточними і не можуть бути оскаржені. Такий підхід, зокрема, ставить під сумнів

обов'язковими до виконання на території України, остаточними і не можуть бути оскаржені.

остаточність таких висновків Конституційного Суду України: висновок щодо порушення ВР АРК Конституції України або законів України перед достроковим припиненням парламентом повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим (пункт 28 частини першої статті 85), висновок про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість (частина перша статті 151); висновок щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент (стаття 111, стаття 151), висновок щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції вимогам статей 157 і 158 цієї Конституції (стаття 159).

Зазначені висновки Конституційного Суду України мають свої особливості: їх наявність виступає необхідною умовою прийняття рішень. Тому вважаємо за необхідне закріпити, що і такі висновки є остаточними і не можуть бути оскаржені.

Крім того, зазначаємо, що згідно з пропонованою редакцією **неостаточним та таким, що може бути оскарженим є рішення Конституційного Суду України, ухвалене відповідно до пункту 1¹ частини першої статті 150 (в редакції проекту), за зверненням Президента України про відповідність Конституції України акта**

		голови громади, ради громади, районної, обласної ради.
Стаття 152. Закони та інші правові акти за рішенням Конституційного Суду України визнаються неконституційними повністю чи в окремій частині, якщо вони не відповідають Конституції України або якщо була порушена встановлена Конституцією України процедура їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності.	Стаття 152. Закони та інші нормативні акти за рішенням Конституційного Суду України визнаються неконституційними повністю чи в окремій частині, якщо вони не відповідають Конституції України або якщо була порушена встановлена Конституцією України процедура їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності.	Див. зауваження до частини першої статті 150.
Закони, інші правові акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність.	Закони, інші нормативні акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність, якщо інше не встановлено в рішенні Суду.	
Матеріальна чи моральна шкода, завдана фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними, відшкодовується державою у встановленому законом порядку.	Матеріальна чи моральна шкода, завдана фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними, відшкодовується державою у встановленому законом порядку.	
Стаття 153. Порядок організації і діяльності Конституційного Суду України, процедура розгляду ним справ визначаються законом.	Стаття 153. Порядок організації і діяльності Конституційного Суду України, статус суддів Суду, підстави та порядок звернення до Суду, процедура розгляду ним справ та виконання рішень Суду визначаються Конституцією України та законом.	Проектом не передбачається закріплення палатного принципу діяльності Конституційного Суду України, який, з огляду на особливості розгляду та прийняття рішень Конституційним Судом України щодо конституційних скарг, нами вбачається необхідним.

--	--	--

РОЗДІЛ XV ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ	РОЗДІЛ XV ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ	
Відсутня	"19. Після набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Конституції України" (щодо правосуддя)":	
	<p>1) До утворення Вищої ради правосуддя її повноваження здійснює Вища рада юстиції. Вища рада правосуддя утворюється шляхом реорганізації Вищої ради юстиції та до обрання та призначення членів Вищої ради правосуддя вона діє у складі членів Вищої ради юстиції протягом строку повноважень, на який їх було призначено. Обрання (призначення) членів Вищої ради правосуддя здійснюється, не пізніше 30 квітня 2019 року.</p>	<p>Як впливає з перехідних положень проекту (підпункт 1 пункту 19 Розділу XV «Перехідні положення» Конституції України; пункт 3 Прикінцевих та перехідних положень проекту про внесення змін до Конституції України в частині правосуддя) фактично до 30 квітня 2019 року в Україні діятиме Вища рада правосуддя, до складу якої входитимуть:</p> <p>по 3 члена від Президента України, Верховної Ради України; з'їзду суддів України; з'їзду адвокатів України; з'їзду представників вищих навчальних закладів та наукових установ та 2 члена від всеукраїнської конференції прокуратури, обрані (призначені) до набрання чинності відповідним проектом;</p> <p>Голова Верховного Суду України (за посадою);</p> <p>3 члена від з'їзду суддів України, обрані після набрання чинності відповідним проектом про внесення змін до Конституції України та «не пізніше трьох місяців після набрання чинності відповідним законом, що</p>

		<p>регулює діяльність Вищої ради правосуддя».</p> <p>Тобто в перехідний період Вища рада правосуддя діятиме спочатку у складі 18 членів (4 з яких судді, обрані судьями, включаючи Голову Верховного Суду України), а потім – у складі 21 члена (7 з яких судді, обрані судьями, включаючи Голову Верховного Суду України).</p> <p>При цьому зазначені склади Вищої ради правосуддя не відповідають ні європейським стандартам, ні власне нормам статті 131 Конституції України (в редакціях як до, так і після внесення змін).</p> <p>Вважаємо, що склад Вищої ради правосуддя, з огляду на збільшення обсягу її повноважень, має бути приведено до європейських стандартів та вимог пропонованої статті 131 Конституції України невідкладно після внесення змін до Конституції України.</p>
	<p><i>2) Повноваження суддів, призначених на посаду вперше, до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Конституції України" (щодо правосуддя)", припиняються із закінченням строку, на який їх було призначено.</i></p>	<p>Виступаємо проти автоматичного припинення повноважень суддів, призначених на посаду вперше до набрання чинності відповідним проектом.</p> <p>Вважаємо, що прикінцевими положеннями Конституції України мала б бути передбачена можливість подання такими особами звернення щодо призначення безстроково.</p>
	<p>3) Судді, які на день набрання чинності</p>	

	<p>Законом України "Про внесення змін до Конституції України" (щодо правосуддя)" обрані на посаду судді безстроково, продовжують здійснювати свої повноваження до їх звільнення або припинення їх повноважень з підстав, визначених Конституцією України з урахуванням внесених Законом України "Про внесення змін до Конституції України" (щодо правосуддя)" змін.</p>	
	<p>4) Відповідність займаній посаді судді, якого було призначено або обрано на посаду до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Конституції України" (щодо правосуддя)", має бути оцінена в порядку, визначеному законом. Виявлення за результатами такого оцінювання явної невідповідності судді займаній посаді за критеріями професіоналізму, етичності або доброчесності є підставою для звільнення такого судді з посади.</p>	<p>Передбачений проектом порядок звільнення суддів у разі виявлення за результатами оцінювання невідповідності судді займаній посаді викликає низку зауважень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оцінювання суддів на їх відповідність займаній посаді не передбачено ні чинною Конституцією України, ні проектом змін до Конституції, що розглядається; - ні чинна Конституція України, ні проект, що розглядається не містить такої підстави для звільнення судді з посади як явна невідповідність судді займаній посаді за критеріями професіоналізму, етичності або доброчесності, як і не вимагають, щоб судді відповідали зазначеним критеріям; - такий підхід також не узгоджується й з підходом, встановленим підпунктом 3 цього ж пункту Перехідних положень Конституції України. <p>Вважаємо, що встановлення на законодавчому рівні додаткових підстав</p>

		для звільнення судді, по суті, порушує конституційну гарантію незалежності суддів (частина перша статті 126).
	5) Судді Конституційного Суду України продовжують здійснювати свої повноваження до припинення повноважень або звільнення в порядку, передбаченому статтею 149-1 Конституції України, без права призначення повторно.	
	6) Повноваження судді Конституційного Суду України, який на день набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Конституції України" (щодо правосуддя)" досяг шістдесяти п'яти років, але рішення щодо його звільнення з посади судді не ухвалено, припиняються з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Конституції України" (щодо правосуддя)".	
	7) До впровадження змін у системі адміністративно-територіального устрою України відповідно до статті 133 Конституції України в редакції Закону України "Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)", але не пізніше ніж до 1 січня 2017 року, утворення, реорганізація та ліквідація судів здійснюється Президентом України на підставі та у порядку, які визначені законом.	Незрозуміло, яким чином суб'єкт утворення, реорганізації та ліквідації судів та відповідно неможливість його зміни пов'язані з впровадженням змін у системі адміністративно-територіального устрою України. Щодо невизначеності пропонованим проектом суб'єкта утворення, реорганізації та ліквідації судів див. також зауваження до статей 85, 92 та частини другої статті 125.
	8) Представництво у Верховному Суді та судах	

	касаційної інстанції виключно адвокатом здійснюється з 1 січня 2017 року; у судах апеляційної інстанції – з 1 січня 2018 року; у судах першої інстанції – з 1 січня 2019 року.	
	Представництво в судах органів державної влади та місцевого самоврядування здійснюється виключно адвокатом з 1 січня 2019 року.	
	9) Визнати такими, що втратили чинність пункти 6, 9, 12 Розділу XV “Перехідні положення” Конституції України.	Викликає сумнів коригування дії положень Розділу XV «Перехідні положення» Конституції України, зокрема тих, дія яких вже давно вичерпана, шляхом визнання їх такими, що втратили чинність.
6. Конституційний Суд України формується відповідно до цієї Конституції протягом трьох місяців після набуття нею чинності. До створення Конституційного Суду України тлумачення законів здійснює Верховна Рада України.	Втратив чинність	
9. Прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів та функцію попереднього слідства - до введення в дію законів, що регулюють діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів, та до сформування системи досудового слідства і введення в дію законів, що регулюють її функціонування.	Втратив чинність	

<p>12. Верховний Суд України і Вищий арбітражний суд України здійснюють свої повноваження відповідно до чинного законодавства України до сформування системи судів загальної юрисдикції в Україні відповідно до статті 125 цієї Конституції, але не довше ніж п'ять років.</p> <p>Судді всіх судів в Україні, обрані чи призначені до дня набуття чинності цією Конституцією, продовжують здійснювати свої повноваження згідно з чинним законодавством до закінчення строку, на який вони обрані чи призначені.</p> <p>Судді, повноваження яких закінчилися в день набуття чинності цією Конституцією, продовжують здійснювати свої повноваження протягом одного року.</p>	<p>Втратив чинність</p>	
	<p>II. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ</p>	
	<p>1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня, наступного за днем його опублікування.</p>	
	<p>2. З дня набрання чинності цим Законом призначення, припинення повноважень та звільнення суддів здійснюється у відповідності з Конституцією України з урахуванням внесених цим Законом змін.</p>	
	<p>3. Міністр юстиції України та Генеральний</p>	<p>Див. зауваження до підпункту 1 пункту 19</p>

	прокурор України припиняють свої повноваження як члени Вищої ради юстиції з дня набрання чинності цим Законом.	Розділу XV «Перехідні положення» Конституції України.
	З'їзд суддів України обирає трьох членів Вищої ради правосуддя не пізніше трьох місяців після набрання чинності відповідним законом, що регулює діяльність Вищої ради правосуддя.	
	4. Члени Вищої ради юстиції призначені до набрання чинності цим Законом здійснюють повноваження членів Вищої ради правосуддя протягом строку, на який вони були призначені.	
	5. Генеральний прокурор України, призначений на посаду до набрання чинності цим Законом, здійснює свої повноваження протягом строку, на який його було призначено, та не може обіймати посаду два строки поспіль.	
	6. Верховна Рада України протягом 30 днів з дня набрання чинності цим Законом передає подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та відповідні документи про обрання суддів безстроково, які не були розглянуті Верховною Радою України, до Вищої ради правосуддя для розгляду питання про призначення на посаду судді безстроково.	

	<p>7. З дня набрання чинності цим Законом Вища кваліфікаційна комісія суддів України забезпечує добір, професійну підготовку, оцінювання, розгляд справ щодо дисциплінарної відповідальності суддів відповідно до закону.</p>	
	<p>8. Не пізніше одного місяця з дня набрання чинності цим Законом Вища рада правосуддя передає відкриті дисциплінарні провадження стосовно суддів Верховного Суду України та суддів вищих спеціалізованих судів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України для розгляду і прийняття рішення по суті.</p>	
	<p>9. Справи, що перебувають у провадженні суду на день набрання чинності цим Законом, розглядаються за правилами та у порядку, що діяли до набрання чинності цим Законом.</p>	